

léggé ismeretes, s bárha a lombosok ettől kivéve nincsenek, a fenyvesek e miatt legtöbbet szenvednek. — Az erdei tüzek leginkább a pásztorok, hamu- és szénégetők gondatlansága, a lakosok boszuállása, s haszonleséséből erednek, midőn t. i. a mult évi avart egyedül azon okból, hogy a helyett új fű nőhessen, gyujtyák meg; mely az erdőbeni legeltetés következménye levén, már csak annál fogva is veszedelmes, mivel a fiatalosokban okozott véghetetlen káron felül, valamint más gyujtogatót, úgy az erdőperzselőt is igen nehéz felfedezni. — Itt ismét a szabályozás, és a legelőelkülönözésének szüksége kézzel fogható.

Ezek főleg az okok melyek az erdők romlását eszközlik, s pusztulását siettetik. — Hazánk főkormányzséke a hon anyagi jólétéről gondoskodni hivatva lévén, óhajtható, miszerint az erdők hanyatló állapotát figyelembe véve, ez irányban addig is, míg ezen égető szükségén törvényhozási uton segítve leend, intézkedni méllóztatnék.

Verner Sebestyén.

Az erdei gesztmagvak érése, gyűjtése, épelése és megvizsgálatása.

A legjobb kutfők után közli Erdődi Adolf.

(Folytatás.)

A bikkmakk gyűjtése és épelése.

A bikkmakk, mely szelidebb éghajlat alatt minden 3—5-ik évben, zordonabb hegységekben azonban csak minden 10—15-ik sőt 20-ik évben terem meg, Octoberben érik, s hullani kezd, miután tokja megnyilt.

A bikkek virágzását a lombhullás után meg lehet jövendőlni, miután a bimbót a rügytől az előbbeni nagysága és fehérebb színe által könnyű megkülömböztetni.

A gyakoribb vagy ritkább termés nagyon lis a talajtól és az égaljtól, valamint a gesztek korától és egészségi állapotától függ. Minél zordonabb az égalj, annál ritkább a gyümölcsözés, mert csak meleg nyarakon, s ha a növénytenyészet késői vagy korai fagyok által nem gátoltatik, készülhet a faképzésre nézve fölösleges képzőnedv.

Minél termékenyebb a föld annál gyakoribb és gazdagabb a magtermés is, a mi bővebb magyarázatra nem szorul. — Szegényebb homoktalajon előnyös égalj alatt is csak legfeljebb minden 10-ik évet számíthatni jó magtermő évnek. Erőteljes agyagföldben a makk tokja s a makk is nagyobbra nő, mint szegény homokban.

A bikkmakkot vagy a földről szedjük fel, vagy a gesztek ágait póznákkal döngetvén, a hulló makkot alá tartott lepedőkben fogjuk föl.

A gyűjtés legjobban és legolcsóbban történik, ha miután a bikkmakk mind lehullott, előbb is az ágakat és a fölös lombot gereblyével eltávolítjuk, s azután a pusztán ott maradt makkot tompa söprűvel összesöpörjük és rostában körbe forgatjuk (pallóljuk). Ez által először is a könnyebb lomb, az üres tokok s az apróbb fadarabkák, ágacs-kák a maktól elválván, annak felületére ülnek s onnét leszedhetők; a kisebb földrészecskék s egyéb szemét pedig a rostán, mellynek e cél-ra elég nagy szemünek kell lennie, átesik. Az így tisztított bikkmakkot a rostában folyvást körben forgatván, a könnyebb, üres, férges makk ismét a felületre jön és levehető. Némi gyakoroltság mellett ez eljárással a jó bikkmakkot utolsó szemig el lehet a rosztól választani. — Hol sok makkot gyűjtenek, ott azt miután a tokoktól, lombtól, ágacs-káktól a főntebbi módon megtisztult, a meddő férges maktól csűrben való szórás által is megszokták szabadítani.

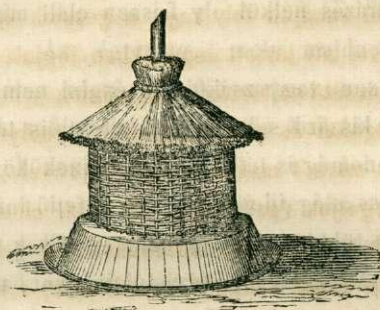
Ha a bikkmakkot tüstént gyűjtése után akarjuk elvetni akkor annak teljes megszáraztatása és utóérlelése nem szükséges, a minnek azomban okvetlenül meg kell történnie, ha a makkot tavaszig óhajtjuk épelni.

A bikkmakk száraz vermekben homokkal, fűrészporral vagy polyvával keverve jól tartja magát tavaszig, föltéve, hogy nedvesség vagy egér nem fér hozzá.

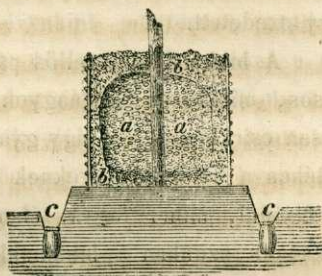
Ez anyagokkal keverten és hordókba rakva a pinczében is elállhat veszély nélkül.

A hol nem kell egértől vagy egyéb vadtól tartani, ott a bikk-makkot nagy ernyőjű geszt alá szórhatni vékonyan, mely azután csekély lombréteggel befödetik, vagy ép úgy mint a tölgy-makknál, körül-árkolt szabad téren szétterjeszteni és lombbal betakarni.

Egy az utóbbtól kevésbé eltérő, igen biztosnak tapasztalt épelési módja a bikk- valamint a tölgy-makknak és gesztenyének, s általában minden nehezebb, csirkéességét könnyen veszítő mának, a következőkben áll:

1-ső ábra.

2-ik ábra.

A házi kert valamely emelkedettebb helyén mely áradásoknak soha sincs kitéve, egy kisebb geszt, vagy ennek hiányában egy föld-bevert 8' hosszú 4' vastag karó körül, mintegy 1½' magasságu, 6' átmerőjű, jól ledöngölt, felül majdnem lapos, körded alaku földhalom készittetik. E halom felső része, középpontjától körülete felé, a netalán beható víz könnyű lefolyása végett, csekély esést nyer, s azonkívül vesszőből font 5' magas kerítéssel vétetik körül. Mielőtt azonban a tökéletesen utóérett makkot ezen kasba tennők, ki kell annak fenekét 1' magas, és belső oldalait ½' vastag, jól kiszáritott moharéteggel rakni; moha helyett tört szalma vagy száraz lomb is használható. Az így kibéltelt kasba jön aztán száraz homokkal, pozdorjával, szecskával vagy polyvával elegyítve a makk, mire ismét egy réteg száraz moha tétetik. Az egészet eső és hó ellen védendő, egyszerű nád vagy szalma fődél-
lél kell befödni. Az egerek ellen a halom 1' mély és 1' széles függő-

leges oldalú árokkal vétetik körül s fenekére egy néhány tejes fazék szinig ásatik be, a fazekaknak vájt lyukakat tágasabbra kell készíteni nehogy a föld felfagyása által azok kiemeltessenek. Az üres közöket a fazekak és föld közt mohával kell kitönni.

Az 1-ső ábra mutatja az egész készület kül alakját, a 2-ik ábra pedig annan függőleges átmetszetét, s ezen *a a* a makkot, *b b* a moha vagy szalma bélést, és *c c* az árkot a beásott tejes fazekakkal.

Ezen egyszerű és olcsó módon nagy mennyiségű magot lehet a legkisebb téren épelni, kivált ha a kas magasabbra fonatik, miáltal csak a berakás és kiszedés nehezül egy kevésbé. A makk ezen módon épelve késő tavaszig minden csirázás nélkül oly frissen eláll mint a hogy szedetett.

A bikkmakkot szellős padláson vagy zsákokban épelni nem tanácsos, miután ez így nagyon is kiszárd s ha el nem veszi is tökéletesen csirkéességét, úgy gyakran még is túlkésőn kél, minek következtében a fiatal növényeknek nincs elég idejük teljesen kifejlődni és megfásodni, minél fogva télen át többnyire elfagynak. — Csak úgy szükséges azonban a bikkmakkot télen át a csirázástól is óvni, mert mihelyt a fagy az előtörő csirát éri, ez elhal s a makk elrohad. Ez pedig úgy történik, hogy a bikkmakk mielőtt elhelyeztetnék kellőleg megszáraztatik, a szabadba való elhelyezés csak akkor eszközöltetvén, ha a légmérsék annyira süllyedt, mikép a csirázástól már nincs mit tartani. A tavaszi vetésnek azután oly korán kell történnie a mint azt az időjárás engedi.

Igen egyszerű és biztos épelési módja a bikkmakknak még a következőben áll: A bikkmakkot annak összeli gyűjtése után oly helyre kell vinni, mely sem nem tulságosan nedves, sem nem tulságosan száraz — tehát sem pinczébe, sem szellős padlásra — hanem vagy valami csürbe, vagy oly istállóba, mely alatt ninesen lég-huzam. Itt a bikkmakk legalább is egy lábnyi magasra töltetik, az első két hét alatt naponként 1—2-szer, azután pedig csak minden másod vagy harmadnap egyszer forgattatik meg mindaddig, míg külső nedvessége teljesen ellávolított, mire azután tetszés szerint 1—3 lábnyi magas rakásokba töltetik és

tavaszig érintetlenül hagyatik. Tavaszkor utána kell nézni, nem kezd-e a makk csirázni, s ha igen, akkor azt mind addig kell forgatni és szellőztetni, míg megszárad és megszűnik csirázni. — E bánlás mellett a bikkmakk April hóig is egészséges marad; továbbra azt azonban épen tartani nem lehet.

A jól és tökéletesen érett bikkmakk teljes és kemény legyen, oldalainak nem szabad behorpadtagnak lenniök, a héjnak tehát a bél által tökéletesen ki kell töltve lennie és sötétbarna gesztenyeszinnel, a bélnek pedig kellemes dióízzel birnia.

Az égermag gyűjtése és épelése.

Az égermag, mely majdnem évenként megterem, rendszeren Október vége vagy November eleje fele érik. Miután azonban a mag csak a fagyok beállta után hull ki a tobozkákból, ezek pikkelyei pedig könnyebben nyílnak, ha a tobozkák mindaddig a fán maradnak, úgy a magot sem szokás December előtt gyűjteni. — Ez közönségesen a hóra repül, a csízeknek szolgálván eledelül, melyek ily magtermő állabokat gyakran seregenként szoktak ellepni.

A mag gyűjtése végett, vagy az alacsony águ gesztek tobozkáit szedjük le, vagy az ágesúcsokat hernyóollóval csipdeljük le, a mi e fa törékenysége mellett nem jár nehézséggel. Magasabb ágak tobozkáinak szedését óhajtván eszközölni, hágesót kell alkalmaznunk, miután a fák megkúszása az ágak törékenysége miatt igen veszélyes. Az ágak letörését vagy levágását csak ott lehet megengedni, a hol a maggesztek már úgy is vágásra szánvák.

A tobozok azután mérsékelt kályhamelegnek tétetnek ki, a mi kicsiben zacskókban, nagyban pedig cserényeken történhetik, mire azok nem sokára megnyílnak s a magot a tobozoknak kézbeni dörzsölése vagy ütögetése folytán kihullatják.

Az ily magot nem tanácsos a legközelebbi tavasznál tovább tartogatni, a mi száraz és nem szellős helyen történhetik.

A gyűjtött tobozokat különben légjáratos padolatra is tölthetni vékony rétegekben, hol azok megnyílnak s a mag kihull, ha télen át

effektetve gyakran forgattatnak. A mennyire ez nem történék tökéletesen, a tobozok arasznyi magasságra fellölthetők s jokora fütükössel összetörhetők. A magot azután kellőleg nagyszemű rostán át kell a tobozok pikkelyeitől elválasztani. Az így nyert mag egy évig tartja meg teljes csirkéességét.

Éger-lápokban gyakran nagy mennyiségben úszik az égermag a vizen, s ez által hóolvadás után tova hajtatik. Ha a lefolyás helyein czölöpöket verünk, s ezek eleibe pözsöket rakunk, úgy a fönnúszó égermag azokon megakad s vászonhálóval könnyen nagy mennyiségben gyűjthető. Ha e lápok vize réteket lep el, vagy ha az nagy nyilt térségeket képez, melyeket a szél szabadon bejárhat, úgy ez a magot fűvel s egyéb könnyű, vizen úszó anyagokkal keverten gyakran nagy mennyiségben viszi a partra, melyektől azt kellő szárasztás után rostálás által lehet elválasztani. E mag csak olyan jó, mint a tobbulított, ha az mielőbb vettetik. Legjobb azt csak annyira szárasztani, hogy az egyes szemek elváljanak egymástól, s azután tüstént a már előkészített talajon elvetni. Ha ezt nem lehetne rögtön megtenni, úgy jobb a magot elvetésig vízben tartani, vagy vékony rétegben valamely padolaton rövid időre szétterjesztani. E mag hosszabb, — a jövő évig való eltartásra nem alkalmas, miután az teljes megszáraztás által csirkéességét elveszti. A vízben való gyűjtés sokkal olcsóbb, mint a tobozok szedése, miért is a magkereskedőknél gyakran található oly a vízből kifogott magot, melly nem csirképes többé. A gyűjtés módjára azonban könnyű rá ismerni, ha a rakásba vagy zsákba nyúlva, a magot marékba szoritjuk és dörgöljük. A száraz uton nyert mag a mig friss és csirképes, mindig ragadós és mézgsás anyagot hagy a kézen hátra, mely azt némileg érdekessé teszi, miglen a vizen gyűjtött vagy túlidős mag a kezét egészen simán hagyja. Továbbá a friss mag szaga is olyan mint az épen levágott égerfáé, mely szag az eltartás második évében elvész. A tobbulított mag végre világos ragyogó szine által is különbözik a vízből fogottól, mely sötétbarna.

Az égermagnak elvetése előtti 24—72 óráig tartó ganéjében való áztatása, a mag csirázására s a magoncz növésére a mint mondják rendkívüli jó befolyással van.

A nyirfamag gyűjtése és épelése.

A nyir már korán kezd magot hozni, szabadon állva közönségesen életkora 20-ik évében. A magtermő évek gyakorjakk s korosabb fáktól, ha megfelelő termőhelyen állanak, majdnem minden évben várhatunk magot. Az érés ideje nagyon különböző. Szelid éghajlat alatt, homokos talajon a mag közönségesen Augusztusban, a hegységek agyagföldjében azonban csak Septemberben érik. A nyirmag igen meleg nyarakon ritka kivételkép már Julius második felében is érik. — Az érés előre jelentkezik a meddő tobozok pikkelyeinek hullása által. A maggyűjtést tehát nem kell megkezdeni, míg a csirképes mag érésének eme előjeleit nem látjuk az erdőben elterjedve. Éréskor különben az előbb zöld tobozok barnás szinezetet nyernek. Ezt észrevéve, néhány tobozt ujjaink közt széltörünk; ha ez széjjel hull úgy, hogy az egyes-sötétsárga magvak a pikkelyektől egyenként tökéletesen elválnak, ekkor a gyűjtéssel sietni kell, mert a mag néhány nappal később elrepül. Míg a tobozok darabokra törnek, a nélkül, hogy széthullanának, bárha a mag világos sárga színe az érés kezdetét bizonyítja, addig a gyűjtés ideje még meg nem érkezett. Ehez azonban valamivel korábban is hozzáfoghatni, ha az ágacsákat, melyeken a tobozok ülnek levágjuk, laza csomókba kötjük és légjártas padláson felakasztva szárítjuk, hol a mag azután utóérlelődik. Ez esetben az vagy magától repül ki, vagy hogy kirepüljön, az említett ágakötegeket valami szilárd testkez kell ütögetni. Ezt a németek a „nyirmag ostorozásának“ nevezik. — Bármely uton jutunk is e maghoz, avval igen nagy elővigyázattal kell bánni, különben megromlik. A gyűjtés után azt csak könnyedén kell zsákba tölni vagy lepedőkbe kötni, hol annak soha sem szabad éjszakán át megállani, hanem este ki kell azt légjártas padolaton vékonyan terjeszteni s néhányszor megforgatni, különben megmelegszik és gyakran már 24 óra alatt tökéletesen megromlik. Az ily magot könnyű megismerni sötétebb színéről, mely a sárgából a barnába megy át.

A jó nyirmagnak természetes világos sárga, s a tulajdonképi magocskáknak szalma színnel kell bírniok, az utóbbinak kevésbé dombó-

runak kell lennie s körömmel szétnyomva a fehér bélnek és színtelen olajnak némi nyomait mutatnia. A magnak nem szabad barnavörösnék vagy szürkésnek, sem legkevésbé dohosnak lennie, miután ez mindég tulságos megmelegedésnek s ennél fogva a csirkéesség megszűnésének jele.

Legjobb a vetést mindjárt ősszel s nem sokára a gyűjtés után eszközölni, bárha a magot tavaszig is biztosan ellehet tartani, ha azt tökéletes szárazítás után rakásra töltjük, hogy tulságosan ki ne száradjon. Oly igen kiszáradt nyirmag néha egy évig is elfekszik a földben, főkép ha késő tavasszal vették. Az őszi vetés azonban mindég a legközelebbi tavaszkor szokott kikelni.

A jávormagvak gűjtése és épelése.

A jávormag gyakran, és rendszeren minden évben megterem. A jókori jávor magja Septemberben érik és nem sokára azután lehull, a juhar-jávoré pedig Octoberben érik és Novemberben hull le. Érettségét arról ismerni, hogy a mag és a szárny zöld színe barnába megy át s a mag belseje világos zöld, nedvdús anyaggá változik. Ez azonkívül érett állapotában különös szaggal és izzel is bír, melyet megtart, a mig ki szárad. Minden magra, mely csirkéességét elvesztette, rá ismerhetünk, ha azt szétvágjuk és nézőlencsén át vizsgáljuk, miután így a nem csirkéesség mag kiszáradtnak mutatkozik. E tanács első pillanatra emlékeztetni látszik ama inas teltére, ki hogy urának jó gyufát hozhasson, mindenikét meggyujtás által próbálta meg; ámde a magot csak is úgy szokás vizsgálni, hogy abból bizonyos mennyiséget például 100 darabot a kísérletnek áldozva, arról a többinek használatosságára vonunk következtetést. A mag érettsége különben úgy is mutatkozik, hogy az nyelétől könnyen elvál, ha az illető ágat erősen rázzuk. Szélesendes időben e magot a gesztek alá terjesztett lepedőkben lehet felfogni, ha hosszú póznákkal az ágakat erős mozgásba hozzuk s így a mag lehullását eszközöljük. — A magot ugyan természetes leröpülése után is össze lehet szedetni, ez azonban sok időt igénylő s így nagyban nem

alkalmazható eljárás. A mag nyérése végett a magtermő ágakat levágni nem szabad.

A gyűjtött mag mérsékelt magasra töltetik s gyakori forgalás által megszáraztatik, a mit azonban nem szabad kiszáraztságig fokozni. A magot függő zsákokban, erősebb léghuzamtól elzárva, átluggatott ládákban, vagy egyszerű nem tulmagas rakásokban, keverve nedves homokkal de a nélkül is — el lehet tartani jövő tavaszig, a mi azontul és ha csak jövő ősziig is épeltetik, annak csak legkisebb része szokott kikelni. E magnak, termése őszién való elvetése azonban annál inkább tanácsos miután az nincs az egerek vagy vadak általi felfalatásnak úgy kitéve, mint a tölgy- meg a bikkmakk. —

A jó jávornagnak természetes barnának, s a meglehetősen kemény hártáival fődött magnak telided gömbölyűnek és husában füzöld kinézésűnek kell lennie. Ha a tulajdonképi magból össze van zsugorodva az a mag éretlenségének jele. —

A körismag gyűjtése és épelése.

A köris árnyékos helyen 40-ik éve előtt nem terem gyümölcsöt, holott a tőhajtásról nőttektől már gyakran 20-ik évükben s azután majdnem minden évben rendszeren várhatni magot. A mag csomókban függ az ágvégeken, a lombhullás után is a fán marad még egy ideig, sőt gyakran csak télen hull le a hóra. Annak magas fákról való gyűjtése tehát igen bajos. A magtermő ágakat hosszú horgokkal kell lehúzni, vagy azokat levágni, a mennyiben az illető geszt is legközelebbi ejtésre lenne szánva. Legkönnyebben gyűjthetni a magot koronafákról (?) melyek 6 — 3 éves hajtásai már is gazdagon gyümölcsöznek. Csak ha a mag tüstént, teljes érése beállta után — a mi megváltozott sárga barna színéről látszik — gyűjtetett s még ugyan azon őszi elvettett, lehet arra számítani, hogy az talán már jövő tavasszal fog kikelni. Gyakran azonban még azontúl egy egész évig is elfekszik a földben. Ezen eset közönségesen akkor áll be, ha a mag hosszabb ideig az ágakon függve szárad, vagy ha az télen át száraz padlózatot tartatik. Jobb tehát azt csak tavaszkor elvetni, miután a

vetény ágyak így csak nyáron át igényelnek folytonos költséges ápolást, hogy el ne gyepesedjenek. A jövő év tavaszáig való épelés legjobb módja azonban az, hogy mihelyt a föld fagya engedett, száraz helyen vagy 18 hüvelyknyi mély árkot ásunk függélyes falakkal, melyet a megszáraztott maggal megtöltjük s azután 6 hüvelyknyi magas földréteggel betakarjuk. Ez eljárást „bevermelésnek“ nevezzük. April vagy Május havában megnézzük ez elásott magot s ha csirázásra mutatna hajlamot, a mi ugyan csak igen ritka kivételnek volna tekintendő, úgy azt mi elébb el kellene vetni. Külömben nyugton hagyjuk a földben jövő Martiusig, hogy elvessük, ha rajta a csirázás első jelei mutatkoznak.

A körismag két három évig is épelhető, csak hogy a bevermelésnek nem szabad egy éven túl tartania.

Mondják, hogy a körismag vízben kis ideig forralva tüstént csirázásnak indul. Ez eljárást azonban ép oly kevésbé ajánljuk, mint bármely más természetellenes ingereszközt.

A körismagnak világosbarnának és teljes gömbölyűnek kell lennie, a magbélnek pedig kékes fehér viaszféle kinézéssel és éles összehúzó izzel kell bírnia.

(Folytatása következik).

A Debreczeni gazdasági és erdőszeretők anintézete

ügyének örvendetes előhaladásáról a „Hortobágy“ f. é. 12-ik számában a következőket olvassuk:

A Debreczenben felállítandó gazdasági tanintézet ügye közelebb általtal haladt előre, hogy a nmlgu. m. k. Helytartótanács küldöttei és a városi Tanács kebeléből kinevezett bizottság által a kölcsönös ajánlatok a következő részletekben körvonalaztattak:

Debreczen város, az 1857-dik évben tett ajánlathoz most is ragaszkodik. Minthogy azonban az akkor felajánlott 400 holdnyi telek egyrésze a nyulas-fogadó mellett, azóta más célra (lóverseny helyi-